

ISTORIJA, spisanie na Sojuzot na društva na istoričarite na SR Makedonija, god. XXI, broj 1, Skopje 1985, 318 str.

Na početku rubrike Članci-Prilozi, Istorija objavljuje tekst govora Hrista Andonov Poljanskog, Deloto na Metodij (9—22), koji je održan na svečanoj akademiji na sveučilištu »Kiril i Metodij« u Skopju 24. svibnja 1985. godine.

Slijedi referat Branka Panova naslovljen Metodievoto slovensko kneževstvo vo Makedonija, u povodu tisuću stote godišnjice smrti Metodija, podnesen na 17. godišnjoj skupštini Saveza društava historičara SR Makedonije, u Strumici 19. travnja 1985.

Manol Pandevski, Jane Sandanski — politički strateg i organizator na makedonskoto revolucionarno osloboditelno dviženje (39—51). Autor donosi politički portret Jane Sandanskog podrobno razlažući njegove političke stavove i organizacijsku djelatnost, uspoređujući ih i suprotstavljajući mišljenjima drugih makedonskih revolucionara. Pandovski daje i osnovne biografske podatke o Sandanskom, te ocrtava njegov moralni lik.

Vlado Ivanovski, 40 godini od pobedata nad fašizmot (53—71). Radi se o referatu podnesenom na 17. redovnoj godišnjoj skupštini Saveza društava historičara SR Makedonije.

Boro Čaušev, 40 godini od probivot na Sremskiot front i učestvoto na 15-ot Makedonski udaren korpus (73—83). Čaušev daje osnovne podatke o stvaranju 15. makedonskog udarnog korpusa (druga polovina listopada 1944), njegovom brojnom stanju, sudjelovanju u probiju Sremskog fronta i završnim operacijama za oslobođenje zemlje, te izvještava o broju žrtava koje je imao korpus.

Risto Kirjazovski, Lerinsko-kosturskiot makedonski bataljon (85—98). »Prilog« se odnosi na Makedonski bataljon »Goce«, osnovan 2. VIII. 1944 — koji je imenom i datumom osnutka trebao privući makedonske mase u borbu protiv fašizma. Autor se bavi kontekstom grčke političke situacije u kojoj je došlo do formiranja jedinice te njezinom sudbinom.

Jordan Cekov-Dane, Zemskoto sovetovanje na organizacite na SKOJ vo gimnazite vo Makedonija 1942. godina (99—109). Na zemaljskom savjetovanju sudjelovali su delegati iz Skopja, Kumanova, Velesa i Prilepa pod vodstvom Lj. Čalovske. Na savjetovanju su delegati podnijeli izvještaje, a zatim su određeni novi zadaci za unapređenje pokreta i uključivanje srednjoškolske omladine u partizanske odrede.

Spiridon Blagoev, Bugarsko-italijanskite sprotivnosti okolu »pravoto« za priključivanje na Kosturskata okoliša kon »Velika Albanija« i Bugarija (111—128). Glavni razlog da ni Bugarskoj ni Italiji u korist »Velike Albanije«, nije uspjelo priključiti oblast Kostura, autor vidi u nesprenosti Njemačke da mijenja okupacione zone, u prvom redu zbog velikog strateškog značaja ovog teritorija za hitlerovske snage u Grčkoj.

Voislav Kuševski, VMRO (obedineta) sprema postavuvanjeto na makedonskoto prašanje pred Društvo na narodite (129—143). Kuševski analizira odnos VMRO (ob) prema iznošenju makedonskog pitanja pred Društvo naroda te vrednuje njeno djelovanje.

Risto Poplazarov, Prilog kon borbite na Vnatrešnata makedonska revolucionarna organizacija protiv golemobugarskata politika vo Makedonija (145—157). Pisac je uglavnom koncentriran u ovom članku na borbu VMRO-a protiv Egzarhata, Kao osnovne razloge za takav stav Organizacije navodi: Makedonski »separatizam«, antirevolucionarni karakter Egzarhata, naklonost nekih rukovodilaca prema socijalizmu i marksističkom materijalizmu.

Gligor Todorovski, Reformite vo Makedonija vo vtorata polovina na XIX. vek i Francija (159—168). Todorovski naglašava neradikalnost reformi koje provodi turska vlast u Makedoniji pod pritiskom velikih sila, a poglavito Francuske, te snažan otpor nekih turskih slojeva koji su i ove ograničene promjene doživljavali kao napad na osmansko društvo.

Ljubiša Doklešić, Stefan Verković i arheološkite spomenici i predmeti od Makedonija i Trakija (169—175). Doklešićev prilog tretira Verkovićev odnos prema arheološkim spomenicima i predmetima Makedonije i Trakije. Autor informira o sadržaju i kriteriju po kojemu je Verković sastavio svoju zbirku, ali naglašava da u njoj postoje antikviteti, sakupljeni na vlasnikovim studijskim putovanjima po Dalmaciji i drugim regijama, koji odaju velikog poznavatelja.

U rubrici Materijali objavljuje Vladimir Kartov Nekolku dokumenti za otporot na Makedoncite protiv politikata na »dobrovolno« iseluvanje na naselcniete to pomegu Greija i Bugarija vo 1920—1922 godina (199—208).

Pored odjeljka Od kulturnoto minato (177—198) i rubrike Nastava (209—254) objavljeni su brojni osvrti, kritike i prikazi.

Ivica Prlender

PROBLEMI SJEVERNOG JADRANA, svezak 5, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za povijesne i društvene znanosti Rijeka, Rijeka 1985, 258 str.

Antun Giron, Neki problemi razvoja NOP-a na području sjeverozapadne Istre (3—30). Autor naglašava da NOP u Istri ima u osnovi iste odrednice kao i u ostalim jugoslavenskim krajevima, ali ističe specifičnosti razvoja, posebno za sjeverozapadnu Istru. Giron utvrđuje da slabo razvijena nacionalna svijest hrvatskog življa, brojno talijansko stanovništvo neopterećeno nacionalnim ugnjetavanjem, nepostojanje radništva, odnosi s koalicijom antifašističkih stranaka Italije, koncentracija njemačkih snaga na tom području te neprijateljski stav CLNVG, predstavljaju osnovnu zapreku brzem razvoju NOP-a u sjeverozapadnoj Istri.

Lujo Margetić, Isprava o zemaljskom miru između istarskog stanovništva i markgrofa W. (33—49). Nakon pregleda dosadašnjih historiografskih mišljenja o ispravi autor donosi njezin tekst i hrvatski prijevod. Margetić se priklanja mišljenju po kojemu se isključuje mogućnost nastanka isprave u XI. i prvoj polovini XII. stoljeća, poglavito zbog važne uloge komune u njoj. Slijedi temeljita analiza odredaba o progonu ubojica. Na kraju članka pisac upozorava na stanovitu sličnost početnog teksta najstarijeg Korčulanskog statuta (1265), koji sadrži ugovor između Marsilija Georgija (korčulanskog kneza) i pojedinog stanovnika Korčule, i istarske isprave, te utvrđuje sličnost rasporeda i sadržaja zakletve. Po autorovu mišljenju ova bliskost odgovara bliskosti društvenog i općinskog uređenja Istre i Korčule u XIII. stoljeću.

Marko Legović, Iskorištavanje poljoprivrednog zemljišta u Istri posljednjih 160 godina (53—86). Članak se sastoji od ovih odjeljaka: 1. Prirodni faktori i njihov utjecaj na iskorištavanje poljoprivrednog zemljišta, 2. Društveno-ekonomski faktori i njihov utjecaj na iskorištavanje poljoprivrednog zemljišta, 3. Iskorištavanje poljoprivrednog zemljišta od 1820. do 1975, a) promjene u kategorijama iskorištavanja zemljišta, b) promjene u glavnim kulturama, struktura poljoprivrednih površina po sektorima vlasništva poslije oslobođenja, napuštene i neobrađene površine.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUS, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Ivan KAMPUS

LEKTOR I KOREKTOR
Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Narudžbe šalžite na adresu:
Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 5000 din.

Izdavanje časopisa sufinancira
Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH

Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — travanj 1988.